

ANEXA la Ordinul M.E.C.T. nr. 1303 / 13.06.2007 privind aprobarea programei de curs opțional, LIMBĂ, CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ, pentru elevii români care studiază în școli din afara granițelor României

NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă este destinată elevilor români, stabiliți în Spania¹, care doresc să urmeze opționalul de cultură și civilizație românească. Acest curriculum este structurat pe trei niveluri de studiu, urmând modelul învățământului preuniversitar:

- Primar – clasele I-IV;
- Gimnazial – clasele V-VIII;
- Liceal – clasele IX-XII.

Programa își propune să le favorizeze elevilor contactul cu limba, cultura și civilizația românească, în scopul exersării și îmbunătățirii comunicării în limba maternă, a cunoașterii unor momente importante ale istoriei românești, a interiorizării valorilor culturii și civilizației românești și a dezvoltării identității proprii în contextul valorilor europene. Tema principală privește formarea poporului român, abordată atât din perspectiva informației istorice, cât și din cea a mitologiei populare (mituri și legende populare sau culte). Interesul pentru originea poporului român este combinat cu interesul pentru locul de origine din care provin elevii sau părinții acestora, pe care vor fi ghidați să-l descopere din mai multe perspective, prin realizarea unor proiecte ce se vor derula pe tot parcursul școlarității. În domeniul limbii române, programa propune abordarea pronunțării și scrierii corecte (cu o privire spre asemănări și diferențe în această privință dintre limba română și limba spaniolă). Programa propune, de asemenea, formarea și dezvoltarea unor abilități și atitudini comunicative care să-i ajute pe elevi să comunice eficient în limba română și să fie deschiși pentru dialogul cu ceilalți.

Programa propune, de asemenea, o serie de teme care sunt de actualitate și de interes cultural. Perspectiva îmbinării unor elemente ce țin de valorile tradiționale sau de patrimoniul național cu aspecte ale României contemporane va fi de altfel urmărită în toate programele opționalului de cultură și civilizație românească.

---

¹ Utilizarea programei poate fi extinsă și la alte țări din Europa în care există comunități cu elevi români care doresc să urmeze acest opțional. În acest caz, unele adaptări privind abordarea contrastivă a problemelor de limbă și a interferențelor culturale sunt necesare.

Programa de limbă, cultură și civilizație românească se adresează elevilor români care aparțin comunităților românești stabilite în afara granițelor țării și studiază în școlile din țările de adopție. Acest curriculum dorește sprijinirea păstrării legăturilor afective ale acestor elevi cu România, țara lor de origine, astfel, încât, la încheierea învățământului preuniversitar, fiecare absolvent să aibă un orizont cultural deschis în care să găsească puncte de sprijin pentru consolidarea capacității de comunicare orală și în scris în limba română, în vederea accesului nemijlocit la informații de cultură și civilizație românească.

Cursului opțional îi sunt alocate 2 ore pe săptămână.

Obiectivele centrale ale studierii limbii române constau în dezvoltarea competențelor de comunicare orală și scrisă în limba română (maternă, pentru acești elevi), precum și familiarizarea sau consolidarea, după caz, a noțiunilor de cultură și civilizație specifice României. Totodată, acest curriculum dorește să motiveze elevii români în conștientizarea identității naționale proprii, precum și pentru integrarea culturală în spațiul european.

Programa propus urmărește orientarea culturală, adaptarea la noul context social și cultural al țării de adopție, recunoașterea și cultivarea propriilor valori în noul cadru existențial, precum și implicare ca parte activă în viața socială a țării de adopție, păstrând și afirmând totodată tradițiile, obiceiurile, limba, cultura și sistemul de valori din spațiul de origine.

Din perspectiva construirii parcursului de învățare, particularitățile elevilor de etnie română integrați în școlile din alte state impun asigurarea posibilității ca elementele din acest curriculum să completeze universul cultural dezvoltat de curriculum din țara de adopție, fără a încălca nepermis de mult orarul săptămânal al elevului.

Astfel, prin aplicarea acestui curriculum se va acționa pentru:

- motivarea pentru învățare și evitarea suprasolicitării elevilor prin sarcini de lucru dificile și cantitativ mari, care să diminueze timpul de odihnă al elevului;
- cultivarea limbii române, ca limbă de comunicare în spațiul românesc și european și ca făcând parte din trunchiul limbilor romanice;
- asigurarea păstrării particularităților fonetice specifice limbii române în comunicarea orală și eliminarea posibilelor contaminări cu limba țării de adopție;
- asigurarea unei comunicări în scris corecte și expresive în limba română, în vederea accesului direct la informații despre țara de origine;
- înțelegerea valorilor fundamentale specifice spațiului cultural românesc;
- cunoașterea momentelor esențiale ale istoriei naționale și integrarea acestora între evenimentele importante la nivel european;
- integrarea corectă a valorilor românești în universul valorilor general-umane și europene;
- cunoașterea de către elevi a specificului național românesc și asigurarea conexiunilor cu elemente definitorii ale culturii țării de adopție;

Proiectarea acestui curriculum s-a realizat, în dimensiunea privind comunicarea, prin aplicarea paradigmei comunicativ-funcționale. Această viziune presupune asumarea de către profesor a rolului și a organiza demersul didactic pentru a stimula activitatea de învățare. Profesorul trebuie să fie un manager eficient în procesul învățării, furnizor de informații și factor motivant al învățării. Totodată, acesta va stimula atitudinea pozitivă a elevilor față de valorile culturale românești și va asigura percepția corectă a modului în care acestea se integrează în spațiul cultural european.

Având în vedere specificul interdisciplinar al acestui curriculum, profesorul va acționa pedagogic pentru îndeplinirea obiectivelor cadru propuse și pentru atingerea scopului de a asigura păstrarea legăturii cu țara de origine.

PROGRAMA DE LIMBĂ, CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ

ÎNVĂȚĂMÂNT PRIMAR

Notă de prezentare

Prezenta programă este destinată elevilor români din învățământul primar, stabiliți în afara granițelor României², care doresc să urmeze opționalul de cultură și civilizație românească pe parcursul acestui segment de școlaritate. Timpul alocat opționalului este de 2 ore pe săptămână.

Programa face parte dintr-un proiect mai amplu, ce cuprinde încă două pachete de programe pentru opționale de cultură și civilizație românească destinate elevilor de gimnaziu și de liceu.

Pentru învățământul primar, opțiunea autorilor programei a fost să nu delimiteze, pe ani de studiu, obiectivele de referință și conținuturile. Motivele acestei decizii au fost legate de asigurarea posibilităților de adaptare flexibilă și variată, la nivelul fiecărei clase, a ritmului de lucru și a repartizării conținuturilor.

Programa își propune să le prilejuiască elevilor contactul cu limba, cultura și civilizația românească, în scopul exersării și îmbunătățirii comunicării în limba maternă, a cunoașterii unor momente importante ale istoriei românești, a interiorizării valorilor culturii și civilizației românești și a dezvoltării identității proprii în contextul valorilor europene.

Pentru învățământul primar, programa propune două coordonate tematice. Prima privește interesul pentru locul de origine din care provin elevii sau părinții acestora, pe care vor fi ghidați să-l descopere din mai multe perspective, prin realizarea unor proiecte ce se vor derula pe tot parcursul claselor I-IV. A doua temă se referă la formarea poporului român, abordată atât din perspectiva informației istorice,

---

² Programa poate fi utilizată în școli din afara granițelor României, în care există elevi români care doresc să urmeze acest opțional. În acest caz, adaptările privind abordarea contrastivă a problemelor de limbă și a interferențelor culturale se vor realiza în funcție de țara de rezidență.

cât și din cea a mitologiei populare (mituri și legende populare sau culte). În domeniul limbii române, programa pentru învățământul primar propune exerciții de consolidare și îmbogățire a vocabularului, de pronunțare și scriere corectă.

Problemele de limba română vor fi abordate prin comparație cu limba țării de rezidență, pentru a facilita elevilor o mai bună cunoaștere și utilizare a ambelor limbi. Programa propune, de asemenea, formarea și dezvoltarea unor abilități și atitudini comunicative care să-i ajute pe elevi să comunice eficient în limba română și să fie deschiși pentru dialogul cu ceilalți.

Programa include o serie de teme care sunt de actualitate și de interes pentru vârsta elevilor din învățământul primar. Perspectiva îmbinării unor elemente ce țin de valorile tradiționale sau de patrimoniul național cu aspecte ale României contemporane va fi de altfel urmărită în toate programele opționalului de cultură și civilizație românească.

B. Obiective și conținuturi

Obiective cadru

1. Dezvoltarea capacității de a recepta mesaje diverse, orale și scrise, în limba română
2. Dezvoltarea capacității de a produce mesaje diverse, orale și scrise, în limba română
3. Formarea reprezentărilor privind timpul și spațiul în istorie
4. Dezvoltarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți

Obiective de referință și sugestii pentru activitățile de învățare

1. *Dezvoltarea capacității de a recepta mesaje diverse, orale și scrise, în limba română*

Obiective de referință	Activități de învățare
<i>La sfârșitul clasei a IV-a, elevii vor fi capabili:</i>	<i>Pe parcursul claselor I – IV, se pot realiza activități precum următoarele:</i>
1.1. Să asculte diverse mesaje orale în limba română, dovedind înțelegerea acestora	- exerciții de comparare a sunetelor limbii române (asemănări și deosebiri) cu acelea ale limbii spaniole și de observare a particularităților fiecărei limbi - exerciții de ascultare activă (concentrarea atenției asupra celor

	<p>spuse de vorbitori; formularea unor întrebări de clarificare, în cazul în care mesajul nu a fost înțeles)</p> <ul style="list-style-type: none"> - familiarizarea cu diverse tipuri de comunicări orale: texte literare și nonliterare citite de alții; versuri din folclorul copiilor în relație cu melodia adecvată (cântece din repertoriul adecvat vârstei); basme înregistrate pe casete etc.
1.2. Să citească diverse texte literare, nonliterare și multimodale, dovedind înțelegerea acestora	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de lectură a unor texte din literatura pentru copii: texte în versuri sau în proză (legende, ghicitori, poezii) - exerciții de lectură a unor texte multimodale (în care textul se îmbină cu imaginea): afișul, benzi desenate, atlasul, ghidul turistic despre regiunea natală - exerciții de lectură a unor reviste românești pentru copii (articole informative sau de opinie, povestiri, poezii scrise de copii etc.) - exerciții de folosire a dicționarelor școlare ca sursă de informare (căutarea sensurilor unor cuvinte, identificarea formei corecte a unui cuvânt etc.)
1.3. să folosească strategii diverse de identificare globală a informației provenite din diverse surse	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a cuvintelor-cheie dintr-un mesaj ascultat sau citit - exerciții de formulare a ideilor principale dintr-un mesaj ascultat sau citit; exerciții de reformulare cu propriile cuvinte a unor comunicări receptate - exerciții de completare a unor enunțuri care parafrazează mesaje ascultate sau citite - exerciții de explicare a sensului figurat al cuvintelor în context - exerciții de folosire a surselor pentru culegerea de informații privind geografia și istoria locală: enciclopedii, site-uri pe internet, hărți, emisiuni TV etc. - vizionarea unor filme pentru copii; povestirea orală a acestora;

	discuții privind impresiile elevilor.
--	---------------------------------------

2. Dezvoltarea capacității de a produce mesaje diverse, orale și scrise, în limba română

Obiective de referință	Activități de învățare
<i>La sfârșitul clasei a IV-a, elevii vor fi capabili:</i>	<i>Pe parcursul claselor I – IV, se pot realiza activități precum următoarele:</i>
2.1. Să producă mesaje orale simple	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de povestire a unor benzi desenate - exerciții de rezumare a textelor narative sau informative citite - exerciții de relatare a unor experiențe personale sau a unor experiențe ale comunității din care provine elevul - exerciții de inițiere a unui dialog: utilizarea unor formule de salut în cele două limbi; solicitarea și oferirea de informații
2.2. Să producă mesaje scrise simple	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de lectură și de scriere prin care să înțeleagă corespondența dintre literă și sunet în limba română (grupurile de litere – sunetul corespondent; grupul de sunete – litera corespondentă) și compararea cu sistemul fonetic al țării de rezidență - exerciții de scriere corectă (scrierea cu majuscule, semne principale de ortografie și de punctuație, ortogramele uzuale) - exerciții de redactare a unor compuneri privind experiențe personale sau ale comunității din care provine elevul - descrierea unor tradiții și obiceiuri locale - exerciții de redactare a unor compuneri după imagini date sau a unor compuneri imaginative - exerciții de redactare a unor texte scurte cu destinație specială: bilet, felicitare, carte poștală, invitație
2.3. Să participe la interacțiuni verbale diverse	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de observare a rolului elementelor verbale și a celor nonverbale în comunicarea orală - exerciții de comunicare a diferitelor emoții doar prin elemente nonverbale

	<ul style="list-style-type: none"> - jocuri de rol: exerciții de solicitare și oferire de informații despre regiunea natală (climă, relief, orașe mari, ocupații, sărbători etc.), despre familie sau despre prieteni, despre copilăria din România și copilăria de azi etc. - exprimarea opiniilor personale într-un dialog, pe marginea unui mesaj ascultat sau citit - discuții cu rude sau persoane din comunitatea românească, pe diverse teme abordate și la clasă
--	---

3. Formarea reprezentărilor privind timpul și spațiul în istorie

Obiective de referință	Activități de învățare
<i>La sfârșitul clasei a IV-a, elevii vor fi capabili:</i>	<i>Pe parcursul claselor I – IV, se pot realiza activități precum următoarele:</i>
3.1. Să ordoneze evenimente personale / evenimente istorice	<ul style="list-style-type: none"> - alcătuirea unui jurnal personal - ordonarea evenimentelor / obiectelor după criteriul <i>mai vechi / mai nou</i> - completarea unor informații pe hărți istorice - alcătuirea arborelui genealogic al familiei
3.2. Să prezinte aspecte privind legăturile dintre mediul geografic și viața oamenilor	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de culegere de informații despre comunitatea din care provin (componentă etnică, vârstă medie, ocupații, religie etc.) - descrierea unor imagini / filme ilustrând locuri, forme de relief, clădiri, monumente, preocupări ale oamenilor, sărbători din localitatea / regiunea natală / din România - prezentări despre personalități locale, din regiunea natală sau din comunitatea românească din care fac parte - alcătuirea unor fișe pe diverse teme

5. Dezvoltarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți

Obiective de referință	Activități de învățare
<i>La sfârșitul clasei a IV-a, elevii vor fi capabili:</i>	<i>Pe parcursul claselor I – IV, se pot realiza activități precum următoarele:</i>
4.1. Să aprecieze rolul oamenilor în desfășurarea evenimentelor	<ul style="list-style-type: none"> - prezentarea unor evenimente istorice - exerciții de evidențiere a rolului oamenilor în desfășurarea evenimentelor - participarea la evenimente culturale din viața comunității românești și a celor învecinate
4.2. Să exprime opinii personale în aprecierea faptelor din trecut și din prezent	<ul style="list-style-type: none"> - alcătuirea unor expoziții (imagini din localitatea / regiunea natală / România, costume tradiționale, obiceiuri culinare, desene etc.) - prezentarea unor puncte de vedere personale față de fapte din trecut sau din prezent, față de personalități din trecut sau din prezent - realizarea unor interviuri cu persoane din comunitatea românească și/sau din comunitățile învecinate, cu privire la viața cotidiană

Domenii de conținut

Istorie și geografie locală: familia, comunitatea, obiceiuri și tradiții locale, ocupații; geografia regiunii natale (climă, relief, ape, orașe mari); locuința, monumente, castele și cetăți, case memoriale, muzee din zona natală, evenimente istorice din zona natală; sărbători din localitatea / regiunea natală sau din România

Oameni, locuri și fapte: istoria, geografia și legendele românești despre oameni și locuri (a) formarea poporului român ; formarea unor râuri, munți, așezări etc.)

Sugestii pentru alegerea textelor: *Legenda lui Traian și a Dochiei; Legenda lui Dragoș Vodă; Legenda lui Negru Vodă; Legenda Mureșului și a Oltului; Legenda Babelor, Legenda lui Bucur* etc.

Texte și alte surse: literatură pentru copii (ghicitori, numărători, legende, fabule, poezii lirice), benzi desenate din reviste românești pentru copii; cântece din folclorul copiilor sau șlagăre ale muzicii actuale pentru copii, dicționare ale limbii române (de uz școlar): site-uri de pe internet, enciclopedii pentru copii. Pentru alegerea textelor literare se pot folosi antologii pentru învățământul primar. Sugerăm ca între temele abordate, să se regăsească texte despre copilărie, natură, anotimpuri, familie, școală, viața cotidiană sau cu conținut istoric.

Copilăria din România și copilăria de azi; Prietenii și rudele mele din România.

Filme pentru copii: Veronica, Dumbrava minunată, Harap-Alb, Păcală etc. Recomandăm ca în fiecare an de studiu să se aleagă un film, care va fi vizionat și discutat. În cadrul discuțiilor, elevii pot face referiri și la alte filme pentru copii din cinematografia universală.

Limba română: alfabetul limbii române (asemănări și deosebiri față de alfabetul limbii din țara de rezidență); scrierea și pronunțarea corectă în limba română (similitudini și diferențe față de scrierea și pronunțarea corectă în limba țării de rezidență), diacritice specifice celor două limbi; lexic: cuvinte cu sens asemănător; cuvinte cu sens opus.

Comunicare: dialoguri simple; povestire după imagini (compuneri orale și scrise); rezumarea orală a textelor narative citite; povestirea unor filme sau a benzilor desenate; relatarea unor experiențe personale; redactarea unor compuneri imaginative; redactarea unor texte scurte cu destinație specială (bilet, felicitare, carte poștală, invitație); acte de vorbire: solicitare și oferire de informații; exprimarea opiniilor personale pe o temă dată

Proiecte: familia mea; comunitatea din care provin; românii și celelalte popoare; obiceiuri și tradiții locale; geografia regiunii natale; case memoriale, monumente, muzee din zona natală.

- familia mea (arborele genealogic în imagini)
- comunitatea din care provin (componentă etnică, vârstă medie, ocupații, religie etc.) și comunitatea în care trăiesc azi; comunități învecinate
- interferențe culturale - România și țara de rezidență
- geografia regiunii natale: poziția pe harta României; orașe importante; stațiuni turistice; forme de relief; animale și plante ocrotite de lege etc.)
- obiceiuri și tradiții din regiunea natală (sărbătorirea Crăciunului; sărbătorirea Paștelui; alte sărbători tradiționale locale)
- case memoriale, monumente, muzee din zona natală
- personalități din comunitățile cunoscute (poate să fie o personalitate istorică, științifică, artistică etc. din trecut sau o personalitate actuală care s-a remarcat într-un anumit domeniu de activitate)

C. Standarde la sfârșitul ciclului primar

1. Desprinderea semnificației globale și a unor informații de detaliu din mesajele ascultate
2. Adaptarea mesajului la partener, în situații de comunicare dialogată
3. Relatarea în cuvinte proprii a unui eveniment istoric cunoscut sau a acțiunilor prezentate într-un text narativ
4. Desprinderea semnificației globale a informației provenite din diverse surse (texte, cântece, imagini, filme pentru copii)
5. Redactarea unor texte scurte cu destinație specială (bilet, felicitare, carte poștală, invitație)
6. Localizarea în timp și în spațiu a unui eveniment istoric studiat
7. Prezentarea unor puncte de vedere și a unor informații despre valorile comunității din care face parte elevul

D. Recomandări metodologice

În clasa I nu vor fi realizate activități de scriere, ci doar activități de comunicare orală și de lectură a unor texte scurte.

Activitățile de învățare sugerate pentru realizarea fiecărui obiectiv de referință constituie exemple care să vină în sprijinul autorilor de manuale și alte resurse didactice, a învățătorilor / profesorilor care vor predă acest opțional. Pentru fiecare clasă, sursele folosite vor fi diverse: texte literare și nonliterare, texte multimodale (texte însoțite de imagini), piese muzicale, casete audio cu basme, filme pentru copii, reviste pentru copii, dicționare, hărți, enciclopedii, site-uri de pe internet, emisiuni TV.

Programa oferă *doar sugestii* pentru alegerea textelor.

Orientarea studiului către elev se va realiza prin activități care să fie adaptate nevoilor de cunoaștere și intereselor grupului de elevi. Se vor realiza activități didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune pentru rezolvarea unor sarcini concrete de învățare. Profesorii se vor ghida în activitatea la clasă în primul rând după programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Un accent important se va pune, în conceperea activităților de învățare, pe formarea imaginii de sine a elevilor în contextul comunității în care s-au integrat, precum și pe valorificarea cunoștințelor și a experiențelor personale legate de regiunea natală.

Evaluarea performanțelor elevilor se va realiza la acest nivel școlar preponderent prin metode complementare care presupun și dezvoltarea abilităților de a lucra în echipă (proiect, investigație) sau a reflecției asupra propriului progres în învățare (portofoliul, autoevaluarea). În conceperea metodelor și instrumentelor de evaluare învățătorii și profesorii vor avea ca punct de reper Standardele curriculare la sfârșitul ciclului primar.

ÎNVĂȚĂMÂNT GIMNAZIAL

A. Notă de prezentare

Prezenta programă este destinată elevilor români din învățământul gimnazial, stabiliți în afara granițelor României³, care doresc să urmeze opționalul de cultură și civilizație românească pe parcursul acestui segment de școlaritate. Timpul de instruire propus pentru acest opțional este de 2 ore pe săptămână.

Programa face parte dintr-un proiect mai amplu, ce cuprinde încă două programe destinate elevilor din învățământul primar și celor din învățământul liceal. Întregul pachet de programe pentru opționalul de cultură și civilizație românească își propune să le prilejuiască elevilor contactul cu limba, cultura și civilizația românească, în scopul exersării și îmbunătățirii comunicării în limba maternă, a cunoașterii unor momente importante ale istoriei românești, a interiorizării valorilor culturii și civilizației românești și a dezvoltării identității proprii în contextul valorilor europene. Perspectiva îmbinării unor elemente ce țin de valorile tradiționale sau de patrimoniul național cu aspecte ale României contemporane este urmărită în toate cele trei programe ale opționalului de cultură și civilizație românească. Setul de programe propune, pe de o parte, o viziune coerentă asupra culturii și civilizației românești, cu elemente de continuitate atât în ceea ce privește conținuturile, cât și în ceea ce privește rezultatele așteptate ale învățării. Acestea din urmă sunt concepute în progresie de la o secvență de școlaritate la alta. Pe de altă parte, având în vedere posibilitatea ca unii elevi să nu parcurgă întregul pachet, ci doar o anumită parte a acestuia (în funcție de data când se stabilesc în țara de rezidență), există și teme importante / domenii de conținut și focalizări tematice care se reiau, într-o abordare mai complexă, în diferitele etape de școlaritate.

Pentru învățământul primar, programa propune două coordonate tematice. Prima privește interesul pentru locul de origine din care provin elevii sau părinții acestora. A doua temă se referă la formarea poporului român, abordată atât din perspectiva informației istorice, cât și din cea a mitologiei populare (mituri și legende populare sau culte). În domeniul limbii române, programa pentru învățământul primar propune exerciții de consolidare și îmbogățire a vocabularului, de pronunțare și scriere corectă. Programa propune, de asemenea, formarea și dezvoltarea unor abilități și atitudini comunicative care să-i ajute pe elevi să comunice eficient în limba română și să fie deschiși pentru dialogul cu ceilalți. Programa include o serie de teme care sunt de actualitate și de interes pentru vârsta elevilor din învățământul primar.

Pentru învățământul gimnazial, opțiunea autorilor programei a fost să structureze competențele specifice și conținuturile în două etape: prima parte a gimnaziului (doi ani de studiu) și a doua parte a gimnaziului (doi sau trei ani de studiu, în funcție de sistemul școlar în care se aplică programa). Motivele acestei decizii au fost legate de asigurarea posibilităților de adaptare flexibilă și variată, la nivelul sistemului educațional din țara de rezidență a elevilor și la nivelul fiecărei clase, al ritmului de lucru și al repartizării conținuturilor.

Programele de gimnaziu și de liceu se axează pe trei coordonate:

---

³ Programa poate fi utilizată în școli din afara granițelor României, în care există elevi români care doresc să urmeze acest opțional. În acest caz, adaptările privind abordarea contrastivă a problemelor de limbă și a interferențelor culturale se vor realiza în funcție de țara de rezidență.

- a. temporală, cuprinzând elemente de istorie, cultură și civilizație românească, în jurul căreia se construiește parcursul de învățare al elevilor;
- b. coordonata referitoare la dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română;
- c. interculturală ce mizează pe comunicare, dialog, cooperare cu persoane aparținând spațiului cultural în care trăiesc elevii.

Cele trei axe sunt complementare și asigură condiții pentru abordări interdisciplinare. Modelul propus poate conduce la formarea conștiinței identitare, a comportamentului civic, precum și la participarea la dialogul intercultural.

Programele de gimnaziu și de liceu sunt construite în jurul unor competențe generale și a unor domenii de conținut și focalizări tematice.

Competențele sunt concepute ca ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea în contexte diverse a unor probleme caracteristice domeniului de studiu. *Competențele generale* sunt definite pe cicluri de școlaritate, având un grad ridicat de generalitate și complexitate. Rolul lor este de a orienta demersul didactic către achizițiile finale ale elevului. Din competențele generale sunt derivate competențele specifice pentru fiecare segment de școlaritate al gimnaziului, care sunt etape în dobândirea competențelor generale. În cazul gimnaziului, este vorba de competențe specifice comune pentru prima etapă, respectiv alte competențe specifice, cu un grad mai înalt de complexitate, pentru a doua etapă. Competențelor specifice li se asociază, prin programă, diferite *conținuturi*. Aceasta înseamnă că, pentru formarea și dezvoltarea competențelor, se pot folosi conținuturi de tip procedural (privind comunicarea orală sau scrisă, documentarea etc.) și conținuturi tematice (referitoare la teme ce vor fi abordate). Conținuturile pot fi asociate cu una sau mai multe competențe specifice.

Programa include o componentă numită *Domenii de conținut și focalizări tematice*, care, pentru gimnaziu, cuprinde: *Istorie și geografie locală și regională; Istoria românilor; Limba română; Comunicare; România de azi; Obiceiuri și tradiții românești; Texte literare; Alte reprezentări artistice; Case memoriale, monumente și muzee din regiunea natală și din zona / țara de rezidență*. Dintre acestea, conținuturile din domeniile *Obiceiuri și tradiții românești, Texte literare, Alte reprezentări artistice, Case memoriale, monumente și muzee* nu sunt obligatorii, autorii programei oferind doar sugestii pentru realizarea manualelor și a altor resurse didactice sau pentru proiectarea și realizarea activităților didactice de către profesori.

Valorile și atitudinile apar în mod explicit sub forma unei liste separate și ele orientează dimensiunile *axiologică și afectiv-atitudinală* ale formării personalității din perspectiva obiectului de studiu. Realizarea lor concretă derivă din activitatea didactică permanentă a profesorului, constituind un implicit al acesteia.

În vederea formării și dezvoltării competențelor specifice din programe, autorii de manuale vor alege atât conținuturi din tabelul competențelor specifice, cât și conținuturi (mai detaliate) din lista domeniilor de conținut menționată după tabelul competențelor specifice.

B. Competențe și conținuturi

Competențe generale

6. Cunoașterea și utilizarea surselor referitoare la trecutul și prezentul românilor
7. Receptarea unor mesaje diverse în limba română și a unor reprezentări artistice din cultura română
8. Producerea de mesaje diverse în limba română în legătură cu temele abordate
9. Înțelegerea timpului și a spațiului în context istoric și literar

Valori și atitudini

Stimularea interesului pentru regiunea natală

Formarea imaginii de sine, a sentimentului de apartenență la un spațiu cultural

Deschiderea spre celălalt, interesul pentru împărtășirea valorilor proprii

Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural

Gimnaziu. Etapa I (doi ani de studiu)**Competențe specifice și conținuturi asociate**

1. Cunoașterea și utilizarea surselor referitoare la trecutul și prezentul românilor

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Identificarea și utilizarea surselor pe baza cărora pot obține informații cu privire la trecutul și prezentul românilor și ale comunităților din care provin	- români în izvoare istorice și în alte surse (enciclopedii, monografii, site-uri pe internet, discuții / interviuri cu rude sau persoane din comunitatea locală, filme documentare, hărți, texte literare cu subiect istoric etc.) - formarea poporului român; așezarea unor grupuri etnice pe teritoriul României; originea limbii române
1.2. Observarea asemănărilor și deosebirilor între diferitele comunități cu care intră în contact	- tradiții și obiceiuri ale comunității românești din care provin elevii (în România) și ale comunității românești din țara de rezidență - tradiții și obiceiuri ale altor comunități cu care elevii au venit în contact
1.3. Aprecierea faptelor din trecut și prezent pornind de la consultarea unor surse diverse	- evenimente importante din istoria locală și regională - personalități din istoria, cultura, știința sau sportul românesc, precum și ale vieții

	publice
--	---------

2. Receptarea unor mesaje diverse în limba română și a unor reprezentări artistice din cultura română

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Utilizarea unor tehnici de lectură pentru înțelegerea globală a semnificației mesajelor orale și scrise	<ul style="list-style-type: none"> - cuvinte-cheie, idei principale și detalii relevante în texte literare sau nonliterare - cuvinte cu etimon comun sau diferit în limba română și în limba țării de rezidență - diferențe între pronunțiile regionale (graiurile vorbite de elevi); norma literară - sinonime și antonime; familia de cuvinte - dicționarul limbii române – sursă a îmbogățirii lexicului și a identificării formelor corecte
2.2. Lectura unor texte din literatura română și receptarea unor reprezentări artistice diverse din cultura română de patrimoniu sau contemporană	<ul style="list-style-type: none"> - diverse texte, casete audio cu basme, filme pentru copii, picturi, piese muzicale etc. - literatură pentru copii: texte în versuri sau în proză (legende, snoave, poezii, fabule) - reviste pentru copii, enciclopedii: articole despre scriitori, oameni de știință, pictori, muzicieni, sportivi români

3. Producerea de mesaje diverse în limba română în legătură cu temele abordate

Competențe specifice	Conținuturi asociate
3.1. producerea unor mesaje orale pe marginea temelor abordate	<ul style="list-style-type: none"> - prezentări orale ale unor fapte sau informații privind istoria și geografia locală; - povestiri orale ale unor basme audiate - rezumatul oral al textelor narative sau informative citite - exprimarea opiniilor față de temele discutate - relatarea unor experiențe personale despre participarea la sărbătorile comunității și despre contactul cu diferite comunități etnice - portretul unui prieten, al membrilor familiei, al unei personalități locale - pronunțare corectă; folosirea corectă a cuvintelor în context
3.2. producerea unor scurte mesaje scrise, cu accent pe scrieri de tip funcțional	<ul style="list-style-type: none"> - corespondența dintre literă și sunet în limba română (grupurile de litere – sunetul corespondent; grupul de sunete – litera corespondentă) - scrierea corectă (scrierea cu majuscule, semne principale de ortografie și de punctuație, ortograme uzuale) - scrierea funcțională: biletul, scrisoarea clasică și scrisoarea prin e-mail, afișul prin care se anunță un eveniment organizat de comunitatea din care face parte) - compuneri sugerate de o ilustrație, compuneri cu titlul dat, compuneri cu un

	început/sfârșit dat; jurnalul (relatări ale unor experiențe personale)
3.3. participarea la interacțiuni verbale diverse	<ul style="list-style-type: none"> - elemente verbale și nonverbale în comunicarea orală - mărci de inițiere, de menținere și de încheiere a unui dialog simplu - formule de permisiune, de solicitare - atitudini comunicative: ascultarea activă, flexibilitate, toleranță, respect față de colocutori

4. Înțelegerea timpului și a spațiului în context istoric și literar

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Ordonarea evenimentelor comunității și a evenimentelor personale pe axa timpului	<ul style="list-style-type: none"> - istorie locală și regională - istoria familiei (arborele genealogic) - cauze și consecințe ale evenimentelor studiate; plasarea în spațiu și timp a acestora
4.2. Identificarea legăturilor existente între mediul geografic și viața oamenilor	<ul style="list-style-type: none"> - geografia locală și regională: orașe importante, forme de relief, resurse, populație (componentă etnică, ocupații, religie) - relația dintre om și mediu în diferite epoci istorice - obiceiuri și tradiții românești la trecerea dintre ani - obiective turistice: case memoriale, monumente și muzee
4.3. Analiza rolului indicilor de timp și de spațiu în textele literare citite sau în filmele vizionate	<ul style="list-style-type: none"> - indici de timp ce marchează începutul și finalul acțiunii, durata acesteia; indici de timp ce arată momentul zilei, anotimpul; indici de timp ce ordonează cronologic faptele prezentate - indici de spațiu ce marchează locul / locurile în care se desfășoară acțiunea (țara, regiunea, spațiul exterior sau interior) - rolul acestor indici pentru înțelegerea contextului în care se petrece acțiunea

Domenii de conținut și focalizări tematice⁴

Istorie și geografie locală și regională: evenimente importante din istoria locală și regională; geografie locală și regională (localizare pe hartă, orașe importante, forme de relief, resurse, populație – structură etnică, ocupații, religie); personalități locale și regionale din istorie,

⁴ Domeniile de conținut marcate cu asterisc oferă sugestii privind posibile alegeri ale conținuturilor din ariile indicate. Autorii de manuale și de alte resurse didactice, precum și profesorii pot avea și alte opțiuni în selectarea conținuturilor, fără ca aceasta să însemne renunțarea la domeniul de conținut recomandat în programă.

cultură și religie, sport etc.; case memoriale, monumente și muzee locale și regionale; stațiuni turistice din trecut sau din prezent din regiunea natală; surse istorice despre istoria locală și regională; hărți, atlase geografice.

Istoria românilor: originea poporului român și a limbii române: istoria și civilizația geților și a dacilor; raporturile lor cu lumea greacă și cu cea romană; portretului unui împărat iberic: Traian; romanitatea orientală; etnogeneza românească – parte a etnogenezei popoarelor europene; așezarea unor grupuri etnice pe teritoriul României: localizare geografică, organizare, mod de viață și conviețuire interetnică.

Limba română: pronunții regionale și norma literară; scrierea corectă (scrierea cu majuscule, semne principale de ortografie și de punctuație, ortograme uzuale); familia de cuvinte; sinonime; antonime; originea limbii române (cuvinte moștenite și cuvinte împrumutate; etimologia unor cuvinte uzuale, caracterul latin al limbii române).

Comunicare: dialoguri simple; povestire după imagini (compuneri orale și scrise); rezumarea orală și scrisă a unor texte literare; relatarea unor experiențe personale; redactarea unor scrieri funcționale (biletul, scrisoarea clasică și scrisoarea prin e-mail, afișul); acte de vorbire: solicitare și oferire de informații; exprimarea opiniilor personale pe marginea temelor discutate.

România azi: sportivi români cunoscuți, interpreți și formații de muzică ușoară.

*Obiceiuri și tradiții românești: tradiții și obiceiuri la trecerea dintre ani: Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza; sărbătorile pascale; portul popular din zona de proveniență.

*Texte literare: legende despre formarea poporului român, despre forme de relief, localități sau râuri românești; poezii (despre copilărie, despre anotimpuri etc.); texte narative (povestiri, schițe, basme); snoave cu Păcală sau texte din *Povestea vorbii* de Anton Pann; fabule; texte din folclorul copiilor. **Pentru această etapă, se vor studia minimum 8-10 texte literare, dintre tipurile menționate sau alte tipuri de texte literare considerate adecvate vârstei și intereselor de lectură ale elevilor.**

*Alte reprezentări artistice: Autorii de manuale și profesorii vor fi selecta și reprezentări artistice din alte arte (pictură, sculptură, muzică) aparținând patrimoniului culturii române, pe care le vor prezenta în legătură cu oricare dintre temele și textele abordate. Se vor propune spre vizionare și filme pentru copii (de exemplu: *Toate pânzele sus!*, *Amintiri din copilărie*).

*Case memoriale, monumente și muzee din regiunea natală și din zona de rezidență; Columna lui Traian, Monumentul de la Adamclisi, Complexul Sarmizegetusa etc.

Gimnaziu. Etapa a doua (doi-trei ani de studiu)

Competențe specifice și conținuturi asociate

1. Cunoașterea și utilizarea surselor referitoare la trecutul și prezentul românilor

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Înțelegerea mesajului surselor istorice	- procedee de analiză a surselor istorice
1.2. Analiza unui eveniment personal sau a unui fapt istoric, folosind surse multiple de informare	- evenimente personale sau ale comunității din care face parte - evenimente ale epocii medievale și moderne românești
1.3. Realizarea unei investigații asupra unor teme de cultură și civilizație românească	- civilizația și cultura medievală românească - civilizația și cultura modernă românească - obiceiuri și tradiții românești

2. Receptarea unor mesaje diverse în limba română și a unor reprezentări artistice din cultura română

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Utilizarea unor forme și strategii diverse de receptare a textelor literare sau a altor reprezentări artistice	- lectura de informare; lectura de plăcere - lectura imaginilor - audiții muzicale - înțelegerea, analiza și interpretarea și interpretarea textelor - dicționarul limbii române – sursă a îmbogățirii lexicului și a identificării formelor corecte
2.2. Familiarizarea cu opere de patrimoniu sau contemporane ale culturii române	- texte literare de inspirație istorică (legende, poeme, povestiri); jurnale de călătorie sau texte literare pe tema călătoriei; texte literare privitoare la diversitatea etnică și culturală; balade populare - filme despre haiduci sau cu subiect istoric - reprezentări ale domnitorilor români sau ale unor evenimente istorice în pictura și sculptură - texte despre scriitori, oameni de știință, pictori sau muzicieni români

3. Producerea de mesaje diverse în limba română în legătură cu temele abordate

Competențe specifice	Conținuturi asociate
3.1. Realizarea unor prezentări orale și participarea la interacțiuni verbale	<ul style="list-style-type: none"> - prezentări orale ale unor teme privind cultura și civilizația românească; - schimb de opinii pe marginea temelor abordate - prezentarea orală a unor texte sau cărți citite - prezentarea unor experiențe personale despre participarea la sărbătorile comunității și despre contactul cu diferite comunități etnice - prezentarea unei personalități românești din domeniul științei sau artei - coerența și corectitudinea exprimării
3.2. producerea unor texte narrative și descriptive, a unor referate cu respectarea normelor limbii literare	<ul style="list-style-type: none"> - povestirea unui eveniment istoric - portretul unei personalități istorice - relatarea unor evenimente din experiența personală, a familiei sau a comunității - portretul unui prieten, al unui membru al familiei sau al comunității - scrierea corectă (scrierea cu majuscule, semne principale de ortografie și de punctuație, ortograme uzuale) - referate privind personalități ale culturii române sau aspecte de istorie sau geografie a României

4. Înțelegerea timpului și a spațiului în context istoric și literar

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Utilizarea adecvată a coordonatelor temporale și spațiale relative la contexte geografice, istorice și literare	<ul style="list-style-type: none"> - elemente de geografie a României - coordonate temporale și spațiale ale epocii medievale și moderne românești (cronologie, momente importante, hărți, atlase) - coordonate temporale și spațiale în textele literare abordate - modalități de periodizare a secolului al XX-lea
4.2. Plasarea evenimentelor și proceselor	- tabele sinoptice cuprinzând elemente ale istoriei și culturii românești în context

istorice în contexte istorice și culturale românești, europene sau universale	european sau universal
4.3. Recunoașterea continuității, a schimbării și a cauzalității în evoluția societății	- elemente ce influențează continuitatea sau schimbarea societății - elemente de geografie umană și economică

Domenii de conținut și focalizări tematice⁵

Istoria românilor:

- **Civilizația medievală românească:** cultură populară și cultură urbană; cultură laică (cronicarii, primele cărți tipărite) și cultură religioasă; călători străini despre civilizația medievală românească; **Constituirea statelor medievale:** Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea; **Principii medievale între inițiativă politică și protecție culturală:** portrete – Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Matei Corvin, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul; **Viața cotidiană la curțile domnești și în lumea satului;**
- **Începuturile modernității: cristalizarea identității naționale românești – între politică și cultură;** Școala ardeleană și difuzarea ideilor sale; activitatea cărturarilor ardeleni în Țările Române; familii boierești: Văcăreștii, Goleștii, Hurmuzaki; alfabetul de tranziție; **Constituirea și consolidarea crearea statului național român: 1848- 1881:** proiectul pașoptist: de la Dacia Literară la Academia Română; opera reformatoare a lui Al. I Cuza; monarhia, politicile culturale și românii din afara granițelor; progresul societății românești după cucerirea independenței;
- **Secolul XX: destinul regional și european al României:** România în timpul primului război mondial; Constituirea României Mari; unificarea politică și administrativă; diversitatea etnică și confesională și soluțiile politice; România între 1938 și 1947; comunismul în România; Statul și societatea după 1989

Elemente de geografie a României: așezare geografică; unități majore ale reliefului; climă; elemente importante de hidrografie; protecția și conservarea mediului natural; structura populației României; așezări omenești; relații economice cu alte state.

Limba română: corectitudine și coerență în exprimare, folosirea adecvată a cuvintelor în funcție de context, respectarea normei limbii literare.

⁵ Domeniile de conținut marcate cu asterisc oferă sugestii privind posibile alegeri ale conținuturilor din ariile indicate. Autorii de manuale și de alte resurse didactice, precum și profesorii pot avea și alte opțiuni în selectarea conținuturilor, fără ca aceasta să însemne renunțarea la domeniul de conținut recomandat în programă.

Comunicare: diverse forme de comunicare orală dialogată și monologată (prezentări orale ale unor teme, schimb de opinii, relatarea unor experiențe personale), comunicare scrisă (narațiuni, descrieri, referate).

România azi: personalități contemporane în diverse domenii ale științei sau artei, personalități ale vieții publice. (Acestea vor fi prezentate prin referate.)

*Obiceiuri și tradiții românești: obiceiuri legate de momente din viața oamenilor (nașterea, botezul, nunta, înmormântarea), obiceiuri și tradiții legate de anotimpuri.

*Texte literare: texte literare de inspirație istorică (legende, poeme, povestiri privitoare la domnitori sau evenimente istorice); jurnale de călătorie sau texte literare pe tema călătoriei; texte literare privitoare la diversitatea etnică și culturală; doine și balade populare; schițe sau povestiri despre copilărie; poezii despre natură. **Pentru această etapă, se vor studia minimum 10-12 texte literare, dintre tipurile menționate sau alte tipuri de texte literare considerate adecvate vârstei și intereselor de lectură ale elevilor.**

*Alte reprezentări artistice: Autorii de manuale și profesorii vor selecta și reprezentări artistice din alte arte (pictură, sculptură, muzică) aparținând patrimoniului culturii române, pe care le vor prezenta în legătură cu oricare dintre temele și textele abordate. Se vor propune spre vizionare și filme românești care pot fi abordate în legătură cu temele și cu textele propuse.

*Case memoriale, monumente și muzee: cetăți și castele medievale; mănăstiri din Bucovina și din nordul Moldovei, Curtea de Argeș, Muzeul Unirii, Palatul Regal de la București, Castelul Peleş etc.

C. Sugestii metodologice

În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi resurse didactice diverse, ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Propunem câteva repere pentru construirea demersului didactic.

Orientarea studiului către elev. Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. De aici decurge necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. **Gândirea critică** este considerată un factor-cheie în învățarea eficientă. Antrenarea acestui tip de gândire poate avea ca punct de plecare strategii bazate pe lectura activă, elaborarea raționamentelor, formulare de întrebări, elaborare de texte diverse (fișe de lectură, comentarii, recenzii, referate, eseuri), folosirea de metode grafice.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențe generale și specifice, conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a acestora.

- În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la temele propuse în domeniile de conținut pe care le include programa. Problemele de limbă vor fi abordate din perspectiva comunicativ-funcțională, a uzului limbii în diverse contexte, în directă legătură cu activitățile de comunicare orală și scrisă. Tratatul teoretic va fi realizat doar în măsura în care elevii manifestă un interes explicit pentru anumite probleme de limbă. În același timp, se va urmări felul în care elevii integrează în mod corect și adecvat achizițiile lingvistice în propria exprimare, orală și scrisă.
- În abordarea temelor din domeniul istoriei și geografiei, profesorii vor propune demersuri de învățare bazate pe cercetare, încurajând elevii să folosească o diversitate de surse, să utilizeze mărturiile contemporane, să-și formuleze opinii și să le argumenteze, să valorifice experiențele personale în procesul de învățare (trecutul familiei și al comunității, vizite la locuri istorice etc). **Utilizarea surselor istorice** în predarea istoriei trebuie să se afle permanent în atenția profesorului. Formarea competențelor legate de analiza surselor istorice este un obiectiv de predare important pentru că valoarea surselor pentru interpretarea istorică este foarte diferită, iar instrumentele de analiză ale diferitelor surse sunt foarte diverse. Conceptul cheie care trebuie să stea în atenția profesorului este cel de multiperspectivitate, însemnând ”un mod de a gândi, a selecta, a examina și a utiliza dovezi provenind din diferite surse pentru a lămuri complexitatea unei situații și pentru a descoperi ceea ce s-a întâmplat și de ce”. Un demers didactic focalizat pe înțelegerea multiperspectivității înseamnă a ajuta elevii să exerseze modalități de analiză a faptelor/proceselor istorice pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat în trecut și de ce. Activitățile propuse trebuie să contribuie la înlăturarea stereotipurilor, a discriminării și a automatismelor de gândire, precum și la cultivarea spiritului tolerant.
- **Integrarea noilor tehnologii informatice** în procesul de predare-învățare (inclusiv Internetul) devine esențială în condițiile multiplicării surselor de informare și de comunicare.

Abordarea interdisciplinară pe care o propune programa trebuie susținută și dezvoltată în activitățile didactice concrete realizate la clasă. Aceasta presupune, pe de o parte, posibilitatea de a corela conținuturile din diversele domenii în jurul unei teme dominante sau de a face în permanență conexiuni elementele de istorie, geografie, cultură și civilizație românească. Pe de altă parte, experiențele de învățare propuse în programă se pot realiza prin valorificarea întregului context educațional în care studiază elevii.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. O eficiență sporită a învățării poate fi asigurată prin diversificarea tipurilor de evaluare aplicate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurilor educaționale toate tipurile de evaluare: inițială, continuă și sumativă, evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, portofoliul, autoevaluarea.

ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL

A. Notă de prezentare

Prezenta programă este destinată elevilor români din învățământul liceal, stabiliți în afara granițelor României⁶, care doresc să urmeze opționalul de cultură și civilizație românească pe parcursul acestui segment de școlaritate. Timpul propus pentru acest opțional este de 2 ore pe săptămână.

Programa face parte dintr-un proiect mai amplu, ce cuprinde încă două programe destinate elevilor din învățământul primar și celor din învățământul gimnazial. Întregul pachet de programe pentru opționalul de cultură și civilizație românească își propune să le prilejuiască elevilor contactul cu limba, cultura și civilizația românească, în scopul exersării și îmbunătățirii comunicării în limba maternă, a cunoașterii unor momente importante ale istoriei românești, a interiorizării valorilor culturii și civilizației românești și a dezvoltării identității proprii în contextul valorilor europene. Perspectiva îmbinării unor elemente ce țin de valorile tradiționale sau de patrimoniul național cu aspecte ale României contemporane este urmărită în toate programele opționalului de cultură și civilizație românească. Setul de programe propune, pe de o parte, o viziune coerentă asupra culturii și civilizației românești, cu elemente de continuitate atât în ceea ce privește conținuturile, cât și în ceea ce privește rezultatele așteptate ale învățării. Acestea din urmă sunt concepute în progresie de la o etapă de școlaritate la alta. Pe de altă parte, având în vedere posibilitatea ca unii elevi să nu parcurgă întregul pachet (în funcție de data când se stabilesc în țara de rezidență), există și teme importante / domenii de conținut și focalizări tematice care se reiau, într-o abordare mai complexă, în diferitele etape de școlaritate.

Pentru învățământul gimnazial și liceal, opțiunea autorilor programei a fost să structureze competențele specifice și conținuturile în câte două etape. Astfel, prima parte a gimnaziului include doi ani de studiu, iar a doua parte (doi sau trei ani de studiu, în funcție de sistemul școlar în care se aplică programa). La liceu, prima etapă cuprinde 1-2 ani de studiu, iar a doua etapă, 2-3 ani (cele două etape fiind, de asemenea, adaptabile la sistemul de învățământ în care se aplică programa). Motivele acestei decizii au fost legate de asigurarea posibilităților de adaptare flexibilă și variată, la nivelul sistemului educațional din țara de rezidență a elevilor și la nivelul fiecărei clase, al ritmului de lucru și al repartizării conținuturilor.

Programele de gimnaziu și de liceu se axează pe trei coordonate:

- d. temporală, cuprinzând elemente de istorie, cultură și civilizație românească, în jurul căreia se construiește parcursul de învățare al elevilor;
- e. coordonata referitoare la dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română;

---

⁶ Programa poate fi utilizată în școli din afara granițelor României, în care există elevi români care doresc să urmeze acest opțional. În acest caz, adaptările privind abordarea contrastivă a problemelor de limbă și a interferențelor culturale se vor realiza în funcție de țara de rezidență.

f. interculturală ce mizează pe comunicare, dialog, cooperare cu persoane aparținând spațiului cultural în care trăiesc elevii. Cele trei coordonate sunt complementare și asigură condiții pentru abordări interdisciplinare. Modelul propus poate conduce la formarea conștiinței identitare, a comportamentului civic, precum și la participarea la dialogul intercultural.

Programele de gimnaziu și de liceu sunt construite în jurul unor competențe generale și a unor domenii de conținut și focalizări tematice.

Competențele sunt concepute ca ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea în contexte diverse a unor probleme caracteristice domeniului de studiu. *Competențele generale* sunt definite pe cicluri de școlaritate, având un grad ridicat de generalitate și complexitate. Rolul lor este de a orienta demersul didactic către achizițiile finale ale elevului. Din competențele generale sunt derivate competențele specifice pentru fiecare etapă. Competențelor specifice li se asociază, prin programă, diferite *conținuturi*. Aceasta înseamnă că, pentru formarea și dezvoltarea competențelor, se pot folosi conținuturi de tip procedural (privind comunicarea orală sau scrisă, documentarea etc.) și conținuturi tematice (referitoare la temele ce vor fi abordate). Conținuturile pot fi asociate cu una sau mai multe competențe specifice. În același timp, competențele specifice reprezintă și repere pentru selectarea conținuturilor.

Sunt câteva elementele care diferențiază **programa de liceu**:

- ponderea competențelor, mai numeroase față de cele din gimnaziu, dar și diferite din punctul de vedere al contribuției lor la profilul elevului de liceu; ele oferă mai multe ocazii pentru utilizarea cunoștințelor deja acumulate și favorizează extinderi și aprofundări ale acestora;
- creșterea importanței conținuturilor de tip procedural și condițional, necesare pentru a ajuta elevul de liceu să-și dezvolte un anumit stil de învățare individuală și de grup;
- demersurile didactice pe care le favorizează elementele componente ale programei; acestea se axează preponderent pe proiecte, dezbateri și studii de caz.

Programa include o componentă numită *Domenii de conținut și focalizări tematice*, care, pentru liceu, cuprinde: *Istoria românilor; Elemente de geografie culturală și socială; Limba română; Comunicare; România de azi; Dezbateri* (pentru etapa a II-a a liceului); **Obiceiuri și tradiții românești; *Texte literare; *Alte reprezentări artistice; *Monumente, rezervații și situri istorice / Monumente, muzee, colecții și colecționari*. Dintre acestea, conținuturile din domeniile *Obiceiuri și tradiții românești, Texte literare, Alte reprezentări artistice, Monumente și muzee* nu sunt obligatorii, autorii programei oferind doar sugestii pentru realizarea manualelor și a altor resurse didactice sau pentru proiectarea și realizarea activității didactice de către profesori.

Valorile și atitudinile apar în mod explicit sub forma unei liste separate și ele orientează dimensiunile *axiologică* și *afectiv-atitudinală* ale formării personalității din perspectiva obiectului de studiu. Realizarea lor concretă derivă din activitatea didactică permanentă a profesorului, constituind un implicit al acesteia.

În vederea formării și dezvoltării competențelor specifice din programe, autorii de manuale vor alege atât conținuturi din tabelul competențelor specifice, cât și conținuturi (mai detaliate) din lista domeniilor de conținut menționată după tabelul competențelor specifice.

B. Competențe și conținuturi

Competențe generale

Competențe generale pentru liceu

1. Asumarea imaginii de sine prin raportare la celălalt
2. Utilizarea limbii române în diverse situații de comunicare
3. Contextualizarea elementelor de cultură și civilizație românească
4. Raportarea de diverse tipuri de reprezentări culturale
5. Utilizarea resurselor care susțin învățarea permanentă

Valori și atitudini

Formarea imaginii de sine, a sentimentului de apartenență la un spațiu cultural

Deschiderea spre celălalt, interesul pentru împărtășirea valorilor proprii

Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural

Stimularea interseului pentru valorile de patrimoniu și cele contemporane ale culturii române

Etapa I (1-2 ani de studiu)

Competențe specifice și conținuturi asociate

1. Asumarea imaginii de sine prin raportare la celălalt

Competențe specifice	Conținuturi asociate
----------------------	----------------------

1.1. Descoperirea în diverse surse a elementelor care formează identitatea de sine, a unui grup etnic, cultural, social, politic etc.	- românii în surse istorice românești sau universale; - elemente de identitate: limba, originile comune, tradiția istorică comună, obiceiuri, podoabe și vestimentație, reprezentări culturale comune, imaginea de sine;
1.2. Analiza diversității sociale, culturale și de civilizație exprimată în surse istorice și în texte literare	- tradiții și obiceiuri ale comunităților locale sau etnice de pe teritoriul României sau din vecinătate; - romanitatea și lumea slavă; românii și lumea orientală; contextul cultural occidental;

2. Utilizarea limbii române în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Receptarea adecvată a sensului/sensurilor unui mesaj transmis prin diferite canale orale sau scrise	- sens denotativ și sensuri conotative - expresivitate în limbajul comun și în limbajul artistic - semnificații plurale ale unor texte literare - rolul elementelor nonverbale și paraverbale în comunicarea orală
2.2. Folosirea unor tehnici eficiente de comunicare orală și scrisă	- monologuri și dialoguri pe teme recomandate în programă - discuții pe marginea textelor literare studiate - dezbateri privind teme și subiecte controversate - proiecte - eseuri privind anumite teme abordate în textele literare, în alte reprezentări artistice sau în sursele istorice - scrieri de tip funcțional: CV, cerere, completarea unui formular

3. Contextualizarea elementelor de cultură și civilizație românească

Competențe specifice	Conținuturi asociate
3.1. Realizarea de analize comparative referitoare la spații și perioade istorice cu	- regiunile istorice românești – evoluție economică și culturală în Evul Mediu și perioada modernă;

privire la istoria, cultura și civilizația românească	- democrație și autoritarism în România modernă;
3.2. Compararea unor elemente de cultură și civilizație românească cu civilizația și cultura țării de rezidență	- cultura română și cultura țării de rezidență: similarități și diferențe; - autonomie în evoluția culturală și influențe externe; - circulația oamenilor și a ideilor în spațiul cultural european

4. Raportarea la diverse tipuri de reprezentări culturale

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Compararea tipurilor de reprezentări culturale prin care se exprimă identitatea românească: literatură, teatru, film, artă, arhitectură, muzică, tradiții folclorice etc.	- lecturi, audiții, vizionare a unor spectacole de teatru, film, tradiții populare, consultarea unor albume de artă și de arhitectură românească; - cultura ecleziastică și cultura laică; - valori clasice și contemporane ale culturii române - limbajele specifice diferitelor arte: abordarea aceleiași teme în mai multe arte - modul de reflectare a unei idei, a unei teme sau a unei viziuni despre lume în mai multe texte literare (aparținând unor genuri sau epoci diferite sau unor arii culturale diferite)
4.2. Aprecierea unor reprezentări culturale despre diferite spații și epoci istorice	- influențe ale Renașterii și ale Umanismului în spațiul cultural românesc - Iluminismul european și cel românesc - forme de expresie culturală în regiunile istorice românești: tradiții și obiceiuri, arhitectură laică sau religioasă, muzică etc. - ilustrări ale temei istorice în diverse perioade și în diferite reprezentări artistice
4.3. Identificarea perspectivelor multiple oferite de sursele istorice cu privire la reprezentările culturale	- curente culturale românești - primele scrieri cu caracter istoriografic

5. Utilizarea resurselor care susțin învățarea permanentă

Competențe specifice	Conținuturi asociate
5.1. Proiectarea unei cercetări cu subiect istoric	- teme și subiecte sensibile sau controversate din istoria României, de interes

	contemporan; - personalități, eroi naționali, oameni de știință, cultură, artă, realizări și inovații în cultură și știință etc. - tehnici și procedee folosite în analiza, compararea și structurarea informației istorice
5.2. Utilizarea noilor tehnologii de comunicare și informație (TIC) pentru investigarea unui eveniment sau proces istoric	- TIC și mass-media ca resurse de informare - noile tehnologii de informație și comunicare utilizate în analizele de tip istoric

Domenii de conținut și focalizări tematice

Istoria românilor:

- Originea poporului român și a limbii române: semnificația sintezei. Romanitatea în viziunea istoricilor.
- Începuturile statalității și ale culturii românești: relația dintre biserică și stat, cultură populară și aulică, instituții.
- Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (secolele IX-XVIII).
- Țările Române în context european: solidarități și conflicte, diplomatie și confruntare militară (secolele XIV-XVIII); cristalizarea culturii române. Spațiul românesc între Orient și Occident – între marginalitate geografică și inovație culturală.
- Începuturile istoriografiei românești moderne.

Elemente de geografie socială și culturală: spațiul geografic și civilizațiile; mobilitatea geografică a populației și spațiul social.

Limba română: latinitatea limbii române; rolul umaniștilor români și a reprezentanților Școlii Ardelene în deschiderea discuțiilor privind latinitatea limbii române; influențe asupra limbii române; primul dicționar poliglot (Ion Budai-Deleanu).

Comunicare: rolul elementelor nonverbale și paraverbale în comunicarea orală, monologuri și dialoguri pe teme recomandate în programă, exprimare de opinii pe marginea textelor literare studiate, dezbateri privind teme și subiecte controversate, proiecte, eseuri privind modul în care este abordată o temă, o anumită viziune despre lume în diferite reprezentări artistice, scrieri de tip funcțional: CV, cerere, completarea unui formular.

România azi: valori clasice și contemporane în muzică, arte plastice, arhitectură, teatru și cinematografie.

*Obiceiuri și tradiții românești: sărbători religioase, sărbători și obiceiuri agrare.

*Texte literare: texte care ilustrează temele istorice abordate (fragmente din cronică, balade, nuvele, poeme etc.); texte literare aparținând patrimoniului sau texte ale literaturii contemporane care să ilustreze, la alegere, teme precum *joc și joacă, adolescența, iubirea, școala, lumi fantastice*. **În această etapă se vor propune minimum 8-10 texte literare. Se recomandă abordări comparative ale unor teme în textele din literatura română și din literatura țării de rezidență.**

*Alte reprezentări artistice: opere clasice și contemporane prin care se exprimă identitatea românească: literatură, teatru, film, artă, arhitectură, muzică, tradiții folclorice etc.

*Monumente, rezervații și situri istorice din regiunea natală și zona de rezidență. Se recomandă prezentarea unor monumente specifice epocilor istorice studiate.

Etapa a doua (2-3 ani de studiu)

Competențe specifice și conținuturi asociate

1. Asumarea imaginii de sine prin raportare la celălalt

Competențe specifice	Conținuturi asociate
1.1. Alcătuirea unor proiecte privind cunoașterea și protejarea patrimoniului cultural european	- expoziție, muzeu, spectacol, sărbători tradiționale locale, regionale sau naționale românești, costume, muzică, artă culinară, biblioteca românească, filmoteca etc. - conceptul de patrimoniu cultural - prejudecăți și stereotipuri culturale
1.2. Participarea la proiecte cu caracter	- proiecte comune cu elevi din țara de rezidență

intercultural	- participarea individuală sau de grup la manifestări interculturale organizate de școală sau de comunitățile locale - organizarea de manifestări culturale ca modalități de finalizare a unor proiecte
---------------	--

2. Utilizarea limbii române în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi asociate
2.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în receptarea și producerea unor mesaje diverse orale și scrise	- elemente de vocabular - sesizarea respectării normei literare - limbaj standard, limbaj literar, limbaj colocvial, limbaj popular, limbaj regional, limbaj arhaic - norma literară - tehnici narative și de comunicare orală și scrisă adecvate învățării istoriei (interviul, masa rotundă, comentariul, eseul)
2.2. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală și scrisă	- argumentarea propriilor puncte de vedere în cadrul dezbaterii - conversație, monolog informativ, prezentarea rezultatelor unei documentări sau a unei investigații - traduceri și retroversiuni a unor texte literare și nonliterare

3. Contextualizarea elementelor de cultură și civilizație românească

Competențe specifice	Conținuturi asociate
3.1. Descoperirea unor constante în evoluția culturii și civilizației românești	- romanitatea, ortodoxia, influențele orientale și occidentale - teorii privind specificul național; ilustrări în cultura română ale specificului național - dezbateri pe tema identității culturale
3.2. Realizarea de analize comparative cu privire la influențele orientale și occidentale în civilizația și cultura românească	- modernitatea românească între Orient și Occident - vestimentație, obiceiuri și tradiții, influențe instituționale - tehnici, procedee, metode utilizate în analiza surselor istorice

4. Raportarea la diverse tipuri de reprezentări culturale

Competențe specifice	Conținuturi asociate
4.1. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii cu privire la diverse tipuri de reprezentări culturale	- elite intelectuale și cultură populară; - tema libertății de expresie în secolul XX - presa, ca sursă istorică - tehnici și strategii argumentative
4.2. Proiectarea unei cercetări pe tema reprezentărilor culturale contemporane	- forme de expresie culturală în lumea globală - TIC și mass media și noile forme de reprezentare culturală - documentarea pentru realizarea dezbaterilor propuse

5. Utilizarea resurselor care susțin învățarea permanentă

Competențe specifice	Conținuturi asociate
5.1. Explorarea unor teme care permit dezvoltarea capacităților de investigație, aplicate în domeniul istoriei, culturii și civilizației	- modalități de utilizare a surselor istorice (site-uri, lucrări istorice, literatură cu subiect istoric, presă, mass-media etc.) - etape în proiectarea unei cercetări cu subiect istoric - evenimente, tendințe și agenți ai schimbării în lumea contemporană
5.2. Integrarea informațiilor obținute în medii non-formale de învățare în analiza elementelor de istorie, cultură și civilizație românească	- TIC și mass-media ca resurse de informare și documentare

Domenii de conținut și focalizări tematice

Istoria românilor:

- Spațiul românesc – (ca) experiență multiculturală.
- Proiectul politic național/ De la societățile secrete la statul național: generația pașoptistă și ideile politice europene ale timpului, modernizarea instituțională și culturală. Teorii și dezbateri despre modernitatea românească.

- România în secolul XX: etape, conflict și reconciliere, democrație și totalitarism în perioada interbelică; comunism și postcomunism. România în lumea globală. Reprezentări sociale și reprezentări culturale despre perioada comunistă. A fi copil și a fi adult în România comunistă.
- Problematika relației dintre stat și cetățean în secolul al XX-lea și la începutul secolului XXI
- Românii în spațiul cultural și istoric european.

Elemente de geografie culturală și socială: originea, geneza și evoluția ariilor culturale; România în context geografic european și mondial.

Dezbateri: Eminescu și Caragiale, două ipostaze complementare ale culturii române; Românii, între Occident și Orient; Noi și ceilalți.

România azi: construcția democrației postdecembriste, viața culturală postdecembristă, mass-media (și personalități reprezentative)

Limba română: modernizarea și „reromânizarea“ limbii în secolul XIX, limba română azi: normă literară și forme în variație liberă.

Comunicare: conversație, dezbateri, monolog informativ, prezentarea rezultatelor unei documentări sau a unei investigații; tehnici și strategii argumentative; confruntarea argumentelor în cadrul dezbaterilor propuse; documentarea pentru realizarea dezbaterilor propuse; traduceri și retroversuni a unor texte literare și nonliterare.

*Obiceiuri și tradiții românești: tradiții și obiceiuri legate de naștere, botez, nuntă și moarte.

*Texte literare: texte care ilustrează temele istorice abordate (texte de proză, poezii, texte dramatice); texte literare aparținând patrimoniului sau texte ale literaturii contemporane care să ilustreze, la alegere, teme precum *familia, scene din viața de ieri și de azi, aventură și călătorie, confruntări etice și civice; personalități, exemple, modele*. **În această etapă se vor propune minimum 10-12 texte literare. Se recomandă abordări comparative ale unor teme în textele din literatura română și din literatura țării de rezidență.**

*Alte reprezentări artistice: opere clasice și contemporane prin care se exprimă identitatea românească: literatură, teatru, film, artă, arhitectură, muzică, tradiții folclorice etc.

*Monumente, muzee, colecții și colecționari.

C. Sugestii metodologice

În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi resurse didactice diverse, ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Propunem câteva repere pentru construirea demersului didactic.

Orientarea studiului către elev. Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. De aici decurge necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. **Gândirea critică** este considerată un factor-cheie în învățarea eficientă. Antrenarea acestui tip de gândire poate avea ca punct de plecare strategii bazate pe lectura activă, elaborarea raționamentelor, formulare de întrebări, elaborare de texte diverse (fișe de lectură, comentarii, recenzii, referate, eseuri), folosirea de metode grafice.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențe generale și specifice, conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a acestora.

- În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la temele propuse în domeniile de conținut pe care le include programa. Problemele de limbă vor fi abordate din perspectiva comunicativ-funcțională, a uzului limbii în diverse contexte, în directă legătură cu activitățile de comunicare orală și scrisă. Tratarea teoretică va fi realizată doar în măsura în care elevii manifestă un interes explicit pentru anumite probleme de limbă. În același timp, se va urmări felul în care elevii integrează în mod corect și adecvat achizițiile lingvistice în propria exprimare, orală și scrisă.
- În abordarea temelor din domeniul istoriei și geografiei, profesorii vor propune demersuri de învățare bazate pe cercetare, încurajând elevii să folosească o diversitate de surse, să utilizeze mărturiile contemporane, să-și formuleze opinii și să le argumenteze, să valorifice experiențele personale în procesul de învățare (trecutul familiei și al comunității, vizite la locuri istorice etc). **Utilizarea surselor istorice** în predarea istoriei trebuie să se afle permanent în atenția profesorului. Formarea competențelor legate de analiza surselor istorice este un obiectiv de predare important pentru că valoarea surselor pentru interpretarea istorică este foarte diferită, iar instrumentele de analiză ale diferitelor surse sunt foarte diverse. Conceptul cheie care trebuie să stea în atenția profesorului este cel de multiperspectivitate, însemnând ”un mod de a gândi, a selecta, a examina și a utiliza dovezi provenind din diferite surse pentru a lămuri complexitatea unei situații și pentru a descoperi ceea ce s-a întâmplat și de ce”. Un demers didactic focalizat pe înțelegerea multiperspectivității înseamnă a ajuta elevii să exerseze modalități de analiză a faptelor/proceselor istorice pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat în trecut și de ce. Activitățile propuse trebuie să contribuie la înlăturarea stereotipurilor, a discriminării și a automatismelor de gândire, precum și la cultivarea spiritului tolerant.
- Pentru realizarea **dezbatelor**, profesorul va oferi indicații privind coordonatele discuției și bibliografia minimală. Dezbaterile se realizează în clasă, fie ca o activitate la care participă toți elevii clasei, prezentându-și, pe rând, punctele de vedere referitoare la temă, fie cu participarea a

câte două echipe (echipa afirmatoare și echipa negatoare); în cea de a doua variantă, ceilalți elevi, care nu participă direct la dezbateri, vor evalua argumentele și contraargumentele prezentate de colegii din cele două echipe. Indiferent de formatul pentru care se optează, sugerăm ca dezbateri să fie urmată de un exercițiu de reflecție al fiecărui elev, concretizat în realizarea unui eseu pe tema dezbaterii realizate în clasă. Această modalitate de a încheia o dezbateri are în vedere ca elevii să-și clarifice ideile puse în discuție și să-și poată formula un punct de vedere propriu pornind de la informațiile culese, de la argumentele și contraargumentele valorificate în cadrul dezbaterii.

- **Studiile de caz** presupun o etapă pregătitoare, în care elevii primesc bibliografie, sugestii pentru dezvoltarea temei sau sarcini de lucru concrete pentru explorarea temei; după o documentare prealabilă, elevii vor realiza o prezentare generală a temei, cu inserarea unor fragmente din texte ilustrative. Studiul de caz se poate realiza prin investigație sau prin proiecte elaborate de grupe de 4-6 elevi (1-2 grupe pentru fiecare studiu de caz). Studiile de caz vor fi repartizate grupelor încă de la începutul anului școlar, astfel încât o grupă să aibă un singur studiu de caz. Fiecare prezentare va fi urmată de discuții cu toată clasa, în care colegii pot cere lămuriri, pot comenta aspectele care li s-au părut interesante și pot evalua activitatea grupelor. La rândul său, profesorul va evalua activitatea fiecărei grupe și va nota elevii.
- **Integrarea noilor tehnologii informatice** în procesul de predare-învățare (inclusiv Internetul) devine esențială în condițiile multiplicării surselor de informare și de comunicare.

Abordarea interdisciplinară pe care o propune programa trebuie susținută și dezvoltată în activitățile didactice concrete realizate la clasă. Aceasta presupune, pe de o parte, posibilitatea de a corela conținuturile din diversele domenii în jurul unei teme dominante sau de a face în permanență conexiuni elementele de istorie, geografie, cultură și civilizație românească. Pe de altă parte, experiențele de învățare propuse în programă se pot realiza prin valorificarea întregului context educațional în care studiază elevii.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. O eficiență sporită a învățării poate fi asigurată prin diversificarea tipurilor de evaluare aplicate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurile educaționale toate tipurile de evaluare: inițială, continuă și sumativă, evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, portofoliul, autoevaluarea.